

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Tjerkesserne 21. maj 1864-2014

 Af Lars Funch Hansen 21. maj 2010 • I kategorien [Deportationer](#) •

Tjerkessere over hele verden højtideligholder i dag mindetagen for folkedrabet 21. maj 1864

Det er ikke blot i Danmark der markeres et 150 års jubilæum i 2014, også det kaukasiske folkeslag tjerkesserne, som findes spredt over flere kontinenter, markerer i 2014 150-året for deres fordrivelse og flugt fra Kaukasus.

Det sker samtidig med afholdelsen af Vinterolympiaden i den russiske Sortehavsby Sotji, som er det sidste sted tjerkesserne blev udskibet fra efter nederlaget i 1864, og som var hjemsted for det sidste tjerkessiske parlament.

Ydermere vil de alpine discipliner finde sted i Krasnaja Poljana, som i nutiden især er

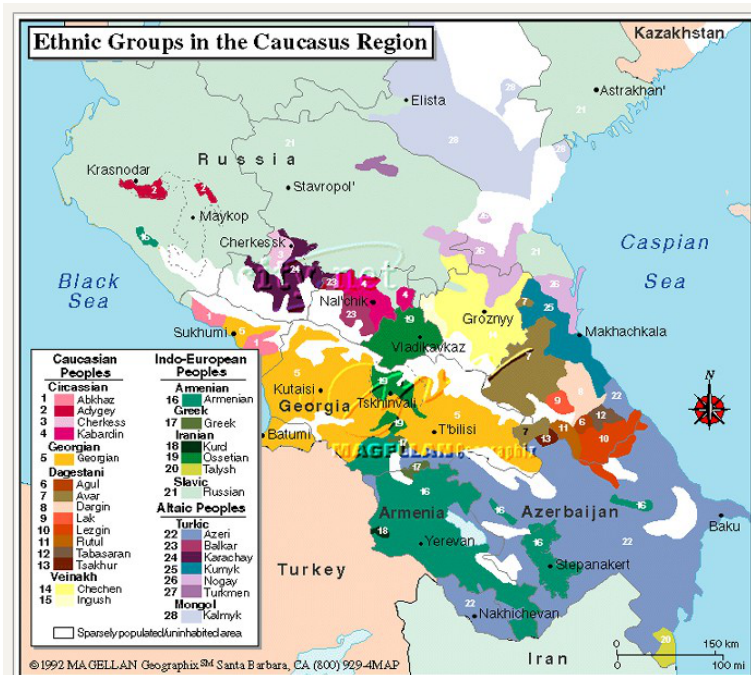
kendt som hjemsted for Putins sommerhus, men som for tjerkesserne er det mytologiske sted *Kbaada*, hvor man led det endelige militære nederlag i den 101 år lange krig mod Rusland.

Tjerkessere i mange lande markerer dette nederlag hvert år den 21. maj, som er den dag hvor det russiske militær afholdt en sejrsparede i Krasnaja Poljana/Kbaada.

For tjerkesserne finder Vinter OL derfor sted på områder, som ikke blot har symbolsk værdi, men hvor mange tjerkessere døde og ligger begravet. Dagen er officiel sørgedag i de nordkaukasiske republikker.

Der er voksende protester over at vinter-OL 2014 skal finde sted lige oven på tjerkessernes grave i Sotji. Se www.nosochi2014.com

Etensk kort over Kaukasusregionen. Tjerkesserne er nr 1, 2, 3 og 4, klokken 9-12 på kortet.

Seneste sprognyheder

6/3	Dansklærer: Tosprogede børn bliver sprogligt forsvømt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde starter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand – hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk
17/12	Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com
11/4	Post-Yugoslav "Common Language" Declaration Challenges Nationalism :: Balkan Insight www.balkaninsight.com
10/4	The Forgotten Language That Only Women Once Knew www.ozy.com
7/4	Review: An Irish-Speaking Island by Nicholas M Wolf www.irishtimes.com
6/4	Virtual Livonia · Livõmõ Internets · Līvzeme Internetā virtuallivonia.info
27/3	Cracking Arrival-like alien languages is gaming's new frontier www.newsscientist.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprogmuseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Deportationer'

Birobidjan – Биробиджан – בירובידזשאן
 Krimsk
 Balkarerne – Deportationsdag 8. marts

Nye kommentarer

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 william fich til Jødiske efternavne
 Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårstfortsæt
 Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårstfortsæt
 Herluf Hansen til Ded borriijnholmska måled
 Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
 Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
 Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
 Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

De kaukasiske republikkers formelle opdeling. I januar i år skabtes en ny administrativ enhed, det Kaukasiske Forbunds Distrikt, bestående af seks af de nordkaukasiske republikker som bliver lagt under Stavropolprovinserne. Den vestligste, Adygea, bliver lagt under Krasnodarprovinserne.

De nordvestkaukasiske republikker

I Kaukasus findes tjerkesserne i dag primært i de tre vestligste republikker i Nordkaukasus, Kabardien-Balkarien, Karatjai-Tjerkessien og Adygea som hhv. kabardere, tjerkessere og **adygere**. [Balkarerne](#) og karatjaierne er to nært beslægtede tyrkisktalende folkeslag, som er bosat i de sydligste bjerggrige egne i de to førstnævnte republikker.

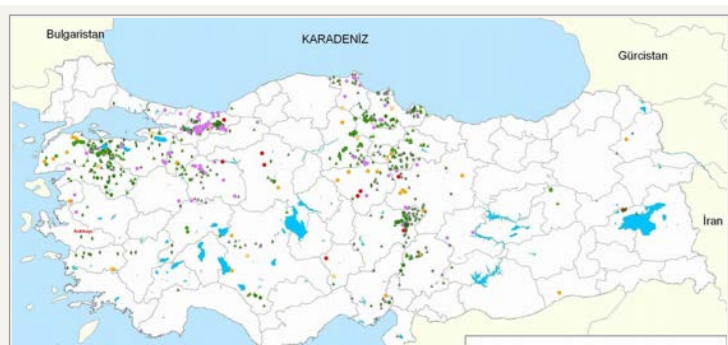
Republiksammensætningen illustrerer tydeligt den sovjetiske del-og-hersk politik i området, hvor man på trods af den officielle ceremonielle nationalitetspolitik bevidst undgik at sætte de tjerkessiske folk sammen i en fælles republik. Det illustrerer også den sovjetiske såkaldte 'etniske ingeniørkunst' (ethnic engineering), for mens kabarderne er en historisk veletableret tjerkessisk stamme, så er begge de to andre fællesbetegnelser – 'adyg' er tjerkessernes egenbetegnelse og 'tjerkes' er den russiske betegnelse – som blev til nye betegnelser for tjerkessiske grupper af blandet stammemæssig herkomst. Herved kom de sovjetiske myndigheder (uforvarende) til at etablere nye etniske kategorier og administrativ-territorielle enheder, som alene på baggrund af navnet fik stor symbolsk betydning – især blandt den talstærke diaspora.

I Kabardien-Balkarien udgør kabarderne nu flertallet med 55%, medens balkarerne udgør lidt over 10%. I Karatjai-Tjerkessien er det tjerkesserne der udgør et mindretal på lidt over 10% mens hverken karatjaierne eller russerne udgør et direkte flertal. I disse to republikker må de etniske russere som regel finde sig i at være tredjevalg når indflydelsesrige politiske poster skal besættes, på trods af at de er den næststørste gruppe i begge tilfælde. En del af de etniske russere har valgt at flytte, dels pga. forringede karriere- og beskæftigelsesmuligheder og dels pga. 'etnificeringen' af samfundene.

Alligevel kan man tale om en fortsat russificering, ikke blot fordi det er magtens sprog og fællessproget, men især fordi de russisksprogede medier – især de elektroniske medier – har opnået en omfattende dominans. I Adygea udgør adygerne et mindretal på under 30 %, men har alligevel særstatus, bl.a. skulle præsidentkandidater tidligere tale tjerkessisk, og den tradition ser ud til at fortsætte efter at præsidenten nu udpeges fra Moskva. Der findes yderligere omkring 20.000 tjerkessere ved Sortehavskysten i Krasnodar Krai.

Tjerkessisk identitet

Tjerkesserne regnes for et indfødt kaukasiske folk og deres sprog tilhører den [nordvestkaukasiske](#) sproggruppe. Deres historie i regionen fremgår bl.a. af en lang række landkort fra især 1500-tallet til 1800-tallet – disse kort er blevet genoptrykt utallige gange efter Sovjetunionens opløsning og talrige versioner kan findes på internettet. Nogle tjerkessiske stammer, f.eks. kabarderne, boede tidligere i lavlandet op til Don-floden, men blev langsomt presset ned mod de kaukasiske bjerge efterhånden som Rusland rykkede mod syd og kosakker blev bosat i områderne.

Efter fordrivelsen i 1864 blev kaukasiske flygtninge i den tyrkiske del af det Osmanniske Rige hovedsagelig bosat i et bælte midt ned gennem landet som en slags stødpude mellem tyrkere i vest og kurdere i øst, og efter Tyrkiets nederlag i 1. Balkankrig 1878 på sultanatets krongodser syd og øst for Marmarahavet.

I diasporaen anslås det ofte at der findes mellem to og fire millioner tjerkessere, men disse tal er svære at fastslå pga. manglende statistikker især i Tyrkiet, hvor man regner med at seks til syv millioner er af kaukasiske afstamning – heraf er flertallet af tjerkessisk afstamning.

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk
 Biblen bogstaver børn Danmark **Dansk** Dialekter
 engelsk esperanto Formidling fransk identitet
 konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk **Ord**
 ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion
 romanske sprog **RUSSISK** Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi
 sprogkort **Sprogpolitik** sprogteknologi
 svensk truede sprog tv tyrkisk tysk **Udtale**
 Underholdning video vokaler

Arkiv

januar 2015
 december 2014
 november 2014
 maj 2014
 marts 2014
 februar 2014
 oktober 2013
 august 2013
 marts 2013
 januar 2013
 december 2012
 november 2012
 oktober 2012
 september 2012
 juli 2012
 juni 2012
 maj 2012
 april 2012
 marts 2012
 februar 2012
 januar 2012
 december 2011
 november 2011
 oktober 2011
 september 2011
 august 2011
 juli 2011
 juni 2011
 maj 2011
 april 2011
 marts 2011
 februar 2011
 januar 2011
 december 2010
 november 2010
 oktober 2010
 september 2010
 juni 2010
 maj 2010
 april 2010

Resources

Ethnologue: Languages of the World
 Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
 LL-Map: Language and Location
 Minority Rights Group
 Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
 UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
 World Atlas of Linguistic Structures (WALS)

Resurser

Bogstavlyd
 Dansk sprognævn
 Den danske ordbog
 Dialekt.dk
 dk.kultur.sprog
 Korpus.dk
 Nye ord i dansk på nettet (NOID)
 Ordbog over det danske sprog
 Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
 Sproget.dk
 Svenska Akademien
 Ø (Schwa.dk)

Der findes i Tyrkiet mere end to hundrede tjerkessiske landsbyer, hvoraf hovedparten er lokaliseret på den anatolske højslette. Usikkerheden om tallene skyldes også at betegnelsen tjerkesser ofte er blevet brugt om alle migranter fra Kaukasus.

En Tsjerkesser (Adighè).

Den karakteristiske tjerkessiske klædedragt med patroner på brystet – tjerkessaen – er verden over mest kendt som kosakernes klædedragt. Men kosakkerne havde overtaget den fra tjerkesserne, som de gennem århundrederne kom i tættere og tættere kontakt med efterhånden som den russiske imperiale udvidelse bredte sig mod syd. Dette billede er fra den danske geograf Oluf Langes besøg i Kaukasus, som udkom som bog i 1891.

Først efter Sovjetunionens sammenbrud og efterfølgende krige i Abkhasien og Tjetjenien begyndte der at ske en vis udskilning og etablering af nye etnisk definerede kaukasiske grupperinger. Men man finder stadig f.eks. tjetjenere og abkhasere som aktive i tjerkessiske foreninger og organisationer (dog sjældent mere end 10-20%) – hvilket dels er et udtryk for en form for fælles-kaukasiske solidaritet og dels en praktisk anordning i områder hvor der ikke er folk nok til at danne en etnisk-defineret forening.

I øvrigt blev betegnelsen 'tjerkessere' allerede i 1800-tallet ofte anvendt som fællesbetegnelse for de kaukasiske bjergfolk som gennem mange årtier opnåede en mytologisk status i Vesten for deres kamp mod Rusland. Den tjerkessiske diaspora findes ydermere i Mellemøsten, som følge af territoriale anvisninger under det Osmanniske Rige, i Vesteuropa især som gæstearbejdere fra Tyrkiet eller efterkommere heraf og i USA især pga. flytninger af hele landsbyer fra Golan-højderne efter at krigen i 1967 gjorde dem til flygtninge.

Den russiske erobring af Tjerkessien

Det nordvestlige Kaukasus er efter Sovjetunionens sammenbrud – igen – blevet en grænseregion og har dermed fået en større geopolitisk betydning, hvilket bringer paralleller til situationen i 1800-tallet. Dette er senest set i forbindelse med krigen i mellem Georgien og Rusland i 2008 og den efterfølgende anerkendelse af Abkhasien som selvstændig stat.

I store dele af 1800-tallet var der i Storbritannien en udbredt frygt for at det ekspanderende russiske imperium skulle true de britiske besiddelser i Indien og i Mellemøsten. Via relativt nye medier som aviser og blade fulgte offentligheden med i krigene i Kaukasus, og ikke blot i Storbritannien men også

andre steder i Europa blev der etableret tjerkessiske støttekomiteer, som afholdt offentlige møder og lobbyede politikerne til at bakke op om den tjerkessiske sag.

Rusland mente at have ret til Tjerkessien efter at Tyrkiet i 1829 i Adrianopolis-traktaten afstod retten til den tjerkessiske Sortehavskyst til Rusland, men eftersom det Osmaniske Rige aldrig havde besiddet området afviste tjerkesserne denne tolkning. Rusland henviser stadig til aftalen af 1829 – også turist-guider i Sotji.

I 1830'erne kom en del britiske udsendinge til Tjerkessien med det formål at vurdere mulighederne for at støtte deres kamp mod Rusland. En del af disse udsendinge endte med selv at blive personligt aktive i tjerkessernes kamp, og flere skrev efterfølgende bøger om deres ophold i Tjerkessien. Disse bøger bliver i disse år genoptrykt og tillægges stor betydning for beskrivelsen af politik og hverdagsliv i datidens Tjerkessien.

I 1836 valgte tjerkesserne at offentliggøre en såkaldt selvstændighedserklæring i det engelske blad Portfolio, som var tæt knyttet til det britiske udenrigsministerium. Erklæringen inkluderede et landkort over Tjerkessien, som var redigeret af den britiske udenrigsminister Lord Palmerston. I forlængelse heraf blev tjerkessiske delegationer sendt til ikke blot Storbritannien, men også til Tyrkiet og Frankrig, hvor der ligeledes fandtes tjerkessiske støttekomiteer. Storbritannien anerkendte i 1838 officielt Tjerkessien.

Alligevel endte Storbritannien med at tage en realpolitisk beslutning om ikke at udfordre Rusland via officiel støtte til tjerkesserne. Dette scenarie gentager sig i 1856, hvor de allierede i forbindelse med udformningen af Parisertraktaten valgte at ignorere de nordkaukasiske ønsker. Noget lignende gjorde sig gældende i Versailles-traktaten i 1919, men på det tidspunkt var de fleste tjerkessere ikke længere i Kaukasus.

I begyndelsen af 1860'erne havde Rusland indtaget store dele af Tjerkessien og hundredevis af landsbyer var blevet afbrændt og beboerne fordrevet. Tre af de resterende tjerkessiske stammer etablerede et parlament i Sashe/Shakhe –

Det tjerkessiske flag består af 12 gule stjerner på mørkegrøn baggrund, som symboliserer de 12 vigtigste tjerkessiske stammer, og tre pile som symboliserer enhed og fællesskab. Flaget blev tegnet af skotten David Urquhart i midten af 1830'erne, da han som den måske mest berømte af de britiske aktører var aktiv i Tjerkessien. Han endte med at blive fyret fra den britiske ambassade i Konstantinopel pga. sin støtte til tjerkesserne, som inkluderede aktiv støtte til at bryde den russiske blokade af den tjerkessiske Sortehavskyst. Urquhart promoverede behovet for enhed og samarbejde mellem de tjerkessiske stammer og fyrster, som ellers holdt deres individuelle frihed højt og kun i begrænset omfang havde samarbejdet. Den lange kamp mod den russiske invasion skabte gradvis et nyt nationalt fællesskab blandt tjerkesserne.

marts 2010

februar 2010

januar 2010

december 2009

november 2009

oktober 2009

september 2009

august 2009

juli 2009

juni 2009

maj 2009

april 2009

marts 2009

nutidens Sotji – og anmodede igen vestlige stormagter om støtte. Men trods megen offentlig diskussion og støtte endte Storbritannien med at vurdere den tjerkessiske kamp for umulig og overlod dem til selv at kæmpe mod overmagten.

Folkemord

Den efterfølgende fordrivelse af tjerkesserne er af mange i både datiden og i eftertiden blevet betegnet som en tragedie og endda som et organiseret forsøg på folkemord. Det armenske folkemord omtales ofte som det første forsøg på folkemord i det 20. århundrede. Andre har betegnet den tjerkessiske fordrivelse som det første folkemord i moderne tid.

Stort set hele Tjerkessien var lagt i ruiner og det er anslået at omkring 800.000 var blevet dræbt som følge af krigene. Anslået mellem en halv og en hel million valgte efterfølgende at søge eksil i Det Osmanniske Rige – blandt venligtsindede muslimske fæller – da de ikke ønskede at flytte til de områder i lavlandet længere mod nord som de russiske myndigheder krævede.

Tjerkessernes flugt over Sortehavet 1864 til Tyrkiet, Mellemøsten og Balkan (blå pile) og senere efter det tyrkiske nederlag i 1. Balkankrig (1878) fra tyrkisk Balkan til Mellemøsten og egnene syd og øst for Istanbul (røde pile). Flugten i -64 kostede mange, mange tusinde livet, og bådflugtningekatastrofen fik omfattende dækning i britiske medier især, men også i Danmark. Mange tjerkessere vil den dag i dag ikke spise fisk fra Sortehavet, de kan jo have ædt af de druknede! Siden 1960'erne er mange tusinde tjerkessere kommet til Vesteuropa som en del af arbejdskraftindvandringen fra Tyrkiet. Der er også nogle hundrede i Danmark. I 1967 flygtede tjerkessere til USA fra deres landsbyer i de syriske Golanhøjder som Israel havde erobret. Den seneste udvikling i den tjerkessiske diaspora er landsbyboere fra Kosova der blev fordrevet af albanere i 1998. De vendte 'tilbage' til Adygea i Nordkavkasus.

At så stort et antal valgte at flygte kom bag på både de russiske og de tyrkiske myndigheder og en stor del af tjerkesserne omkom under frygtelige forhold undervejs. Mange skibe var så overfyldte at de sank i Sortehavet, så den dag i dag er der stadig mange tjerkessere i Tyrkiet, som ikke spiser fisk fra Sortehavet. Andre omkom undervejs til deres endelige lokalisering på den anatolske højslette, hvor de udhungrede men krigsvante tjerkessere ofte blev placeret i en slags bufferzone i forhold til andre befolkningsgrupper som armenere og kurdere. Kun omkring ti procent af tjerkesserne valgte at forblive i Rusland.

Det er disse hændelser som har fået tjerkessiske organisationer i både Nordkavkasus og i diasporaen til i 2006 formelt at anmode det russiske parlament om anerkendelse af den tjerkessiske fordrivelse som et folkemord. Da parlamentet afslog at gøre dette, blev den videresendt til Europarådet og Europaparlamentet, som indlemmede anmodningen i de løbende diskussioner med Rusland om minoritetsrettigheder. I 2010 har tjerkessiske organisationer igen valgt at tage sagen op, men har denne gang undladt at sende den til det russiske parlament, men derimod direkte til det europæiske parlament.

I begge tilfælde var der vedlagt en lang række historisk dokumenter med ansøgningerne, hvilket bl.a. er resultatet af mange arkivstudier, som ofte har været udført eller støttet af de tjerkessiske organisationer. Mange har fundet inspiration i den armenske succes med at få forskellige landes parlamenter til at støtte deres krav om anerkendelse af det armenske folkemord. Senest har det georgiske parlament diskuteret eventuelt at anerkende den tjerkessiske fordrivelse/flugt som et folkemord

Tjerkesserromantik

Også i Danmark blev den tjerkessiske kamp mod russisk indlemmelse fulgt tæt, bl.a. fordi mange af reportagerne i de britiske aviser blev oversat og bragt i danske aviser. Således lader Hostrup i sit berømte skuespil 'Genboerne' de studerende i København diskutere om

de skal sende deres indsamlede penge til støtte til tjerkessernes frihedskamp. H. C. Andersen kendte også til tjerkesserne, men nævner dog især deres smukke kvinder og flotte bjerge, som han drømmer om en dag at få at se.

Kaukasus havde i 1800-tallet en stor tiltrækningskraft for eventyrlystne rejsekskribenter – både i tiden før og efter den endelige russiske sejr over tjerkesserne. Groft sagt kan disse inddeles i de pro-tjerkessiske og de pro-russiske. Danskerne C. A. Koefoed og Oluf Lange tilhører den sidste gruppe og rejste til Kaukasus enten via de russiske myndigheder eller som ansat her. Begge beskriver skønheden af landet og begræder tjerkessernes flugt, men anser den russiske indlemmelse som en nødvendighed i fremskridtets og civilisationens navn.

Tjerkessisk skønhed, malet af den franske orientalist Jean-Léon Gérôme i 1860'erne. Bemærk sløret. Tjerkessiske kvinder blev i århundreder anset for at være blandt de smukkeste og mest attraktive i de tyrkiske haremmer pga. deres hvide hud og blå øjne. Mange europæere var fascineret af Orientens haremmer, hvilket fremgår af en del af datidens malerier, romaner og digte. Unge tjerkessiske kvinder kunne findes på datidens slavemarkeder, hvilket bl.a. H. C. Andersen har bevidnet. Det var især fattige tjerkessere som solgte deres børn som slaver, hvilket ikke kun blev anset for særgeligt, men også som en social opstigning. Adskillige af de osmanniske sultaner har gennem tiden haft tjerkessiske mødre, hvilket anses for at have styrket relationen mellem Osmaneriget og Tjerkessien. Efter slaveriets afvikling og den russiske kolonisering af Kaukasus kunne man i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet finde tjerkessiske kvinder fremvist på udstillinger i Nordamerika og Europa, og også i Danmark. Tivoli udstillede tjerkessere i år 1900.

Den russiske forfatter Lermontov var ligesom Pusjkin og Tolstoj tæt knyttet til Kaukasus. Her er en tegning han lavede i 1830'erne. Lermontov og Pusjkin var i perioder forvist til Kaukasus. Lermontov mistede endda livet i en duel i Kaukasus, hvor hans hus i Pjatigorsk i dag fungerer som museum. Området havde tidligere været tjerkessisk, men var blevet erobret af Rusland i begyndelsen af 1800-tallet efter mange års krig, som havde presset tjerkesserne længere op mod bjergene i syd. Pjatigorsk blev i 1800-tallet den russiske overklassens kursted – på linje med Baden-Baden i samtidens Mellemeuropa.

Det tjerkessiske sprog

Det tjerkessiske sprog er af UNESCO blevet placeret på listen over truede sprog. Blandt diasporaen, hvor man gennem mere end seks generationer i landflygtighed har været i stand til at fastholde sproget, er antallet af tjerkessisk-talende i disse år for stærkt nedadgående. Fra omkring 90% til 20% på en generation.

I eksilet har tjerkesserne hidtil primært boet i landsbyer, ofte relativt kompakt, hvilket har været med til at bevare sproget. Den seneste generation er den første som i overvejende grad er blevet urbaniseret i en kontekst hvor man har f.eks. tyrkisk eller arabisk som fællessprog. En stigende grad af uddannelse i kombination med den almene globalisering har også medført at engelsk er blevet et nyt sprog, som har medvirket til at skubbe tjerkessisk nedad på prioriteringslisten. Dette bekymrer i høj grad de mange tjerkessiske foreninger og organisationer, som dog har svært ved at komme op med en løsning. Det skyldes bl.a. at i hjemlandet i Kaukasus benytter man det kyrilliske alfabet, mens man i diasporaen bruger det latinske eller arabiske alfabet.

I de tre tjerkessiske republikker i Rusland er sproget bl.a. under pres pga. de mange russisksprogede elektroniske medier, men som et modtræk har man gennem de seneste årti styrket undervisningen i og på tjerkessisk i de tjerkessiske områder. Men antallet af tjerkessisksprogede aviser er mindre end i 1990'erne, så også mht. de trykte medier er sproget under pres. Det faktum at tjerkesserne i både Adygea og Karatjai-Tjerkessien udgør et mindretal,

har betydet at tjerkessisk spiller en betydelig mindre rolle her end i Kabardien-Balkarien. For mange betyder det at denne republik nu har en øget symbolsk betydning, som det måske sidste sted hvor sproget kan overleve på en bæredygtig facon.

De tjerkessiske sprog er enestående ved at have ganske få vokaler. Til gengæld har de mange flere konsonanter end dansk. Det tjerkessiske sprog *ubykh*, hvis sidste taler døde i Tyrkiet i 1992, havde 78 konsonanter og to vokaler. Kabardisk har 56 bogstaver som man kan lære her i tre afsnit. Det er i den tredje video man kan høre de virkelig interessante sproglyde:

Hvis man vil se/høre hele det kabardiske alfabet, findes første del af kurset [her](#) og anden del [her](#).

Tjerkesserne er muslimer så tjerkessisk blev oprindeligt skrevet – når det en sjælden gang blev skrevet – med arabiske bogstaver. I 1928 skiftede man til latinske bogstaver og bare ti år senere til kyrilliske. Men i diasporaen skrives tjerkessisk både med arabiske og – især – latinske bogstaver efter folks mere eller mindre hjemmelavede regler.

Her følger en video med en TV-nyhedsreportage om en tjerkessisk kulturfestival i 2008 i republikken Adygea. Den er på tjerkessisk så man kan få en idé om hvordan sproget lyder.

Og et klip fra al-Jazeera om forsøgene på at bevare tjerkessisk i Amman, som i dag har små to mio indbyggere, men som blot var en lille tjerkessisk by, da den i 1921 blev Jordans hovedstad.

Internettet

Som et interessant paradoks i forhold til svækkelsen af sproget foregår der i disse år en omfattende renaissance for tjerkessisk kultur generelt via internettets stigende udbredelse og tilgængelighed. Både i Rusland og Tyrkiet har de tjerkessiske minoriteters adgang til internettet været begrænset og kontrolleret, men der er gennem de senere år opstået nye muligheder. I Rusland bl.a. fordi det er blevet sværere at kontrollere de enkelte brugere i samme omfang som tidligere og i Tyrkiet fordi man i takt med tilnærmelsen til EU har indført reformer i forhold til minoriteters rettigheder til at organisere sig og til at publicere og kommunikere med omverdenen.

Således er tjerkessere og tjerkessisk kultur i dag lang mere synligt via internettet end tilfældet var med de mange tjerkessiske publikationer, som udkom i 1990'erne med en begrænset udbredelse. Diversiteten betyder også at f.eks. unge tjerkessere bruger internettet på andre måder end den ældre generation – blandt andet til at diskutere og afklare elementer af tjerkessisk tradition og identitet. Nu i stigende grad også på tværs af grænser og på forskellige sprog. I øvrigt bringer den megen nye information om tjerkesserne mindelser om situationen i 1800-tallet, hvor internationale medier fulgte med i tjerkessernes kamp mod den russiske kolonisering.

Protester mod Vinterolympiaden i Sothi 2014

Når mange tjerkessere – især blandt diasporaen – i disse år samles i protest mod afholdelsen af Vinterolympiaden i Sothi i 2014 sker det med henvisning til Sothi og Krasnaja Poljana, som nogle lokaliteter for det tjerkessiske folkemord.

Tjerkesserne er generelt meget forargede over at der nu bygges skibakker og hoteller på det sted som de kalder *Kbaada*, hvilket betyder 'den røde bakke', med henvisning til de mange tjerkessere som mistede livet her. Det olympiske byggeri anses af mange tjerkessere som en forlængelse af den sejrsparede der blev afholdt på dette sted den 21. maj 1864 og som halvtreds år senere igen blev fejret med pomp og pragt i det russiske imperium.

Den officielle fejring af 450-året for den frivillige union mellem tjerkesserne og Rusland i 2007 – primært i Kabardien – ses også i forlængelse heraf. Under præsident Jeltsin blev fejringerne aflyst, bl.a. fordi russiske og tjerkessiske historikere i fællesskab blev enige om at der ikke rigtig var tale om 'frivillighed'. Under Putin blev fejringerne genindført, hvilket tjerkesserne i diasporaen er forargede over, mens tjerkesserne i Kaukasus blot reagerer med en hovedrysten.

Arven efter både det russiske og det sovjetiske imperium spiller således stadig en central rolle for tjerkesserne og udgør et absolut centralt element i den renaissance der er i gang i disse år.

Takket være internettet er tjerkessernes protester begyndt at trænge igennem og komme højere op på en international dagsorden. Der var tjerkessiske organisationer til stede med protestaktioner under afholdelsen af Vinter OL i Vancouver i februar måned, hvilket markerede en ny tilgang til at bringe protesterne op på en nyt og højere niveau.

- Sochi2014.com er den officielle hjemmeside for olympiaden.
- Nosochi2014.com er et samarbejde mellem en række diaspora-organisationer i Mellemøsten, Europa og Nordamerika. Et eksempel på hvordan protesten mod Vinter OL i Sothi 2014 har samlet en del tjerkessere på tværs af grænser. (Forløberen hed olympicgenocide.org, men domænenavnet blev opkøbt i Kina).
- Kafkasya Forumu
- De danske facebookgrupper [Kaukasus](#) og [Danmark tjerkessere](#).

Forside af det tyrkiske magasin Kafkasya Forumus 2007-nummer om OL i Sothi. Der udgives en del af den slags tidsskrifter i den tjerkessiske diaspora.

Lars Funch Hansen

Institut for Tværkulturelle og regionale studier, Kbh Univ.

Læs også:

1. [Balkarerne – Deportationsdag 8. marts](#) Deportation, tilbagekomst og rehabilitering Europas højeste bjerg, Elbrus, 5.642 m, ligger i Balkarien og er med sine to toppe et nationalt symbol Den 8. og 9. marts 1944 blev den...
2. [Ukrainsk og russisk](#) Ternopil er på størrelse med Århus og ligger i Galicien i det vestlige Ukraine TerNopil er en by i Ukraine – men IKKE den, hvor et atomkraftværk i 1986 skabte...
3. [Roma – Europas statsløse folk](#) Europas romanier (Kort: Wikimedia) Roma og Sinti – eller sigøjnerne, som vi traditionelt kalder dem – er et gammelt folk med et sprog af den indiske gruppe, romani, og efter...
4. [Tastaturskulptur](#) Neden for en grøn skråning ved Iserflodens bred midt i byen Jekaterinburg i Ural, Rusland ... har der siden 2005 ligget et særpræget monument for computertastaturet. Tastaturet er fremstillet...

Tagget med: aktuelle sprog, Alfabeter, arabisk, Balkan, Balkarien, bogstaver, Det Osmanniske Rige, diaspora, engelsk, etnicitet, flag, folkemord, Frankrig, Georgien, H.C. Andersen, harem, internet, Jordan, kabardien, kabardisk, Karatjai, kaukasiske sprog, Kaukasus, konsonanter, kurder, kyrillisk, latinsk, Medier, Mellemøsten, mindretal, mærkedage, nationalisme, Nordkaukasus, OL, revitalisering, romantikken, Rusland, russisk, slaviske sprog, Sochi, Sortehavet, Sothi, Sovjetunionen, Storbritannien, Syrien, Tjerkessien, Tjetjenien, truede sprog, Tyrkiet, tyrkiske sprog, ubykh, uddannelse, udstillinger, Ukraine, ukrainsk, USA, vokaler

2 kommentarer

Rita

28. oktober 2010 • 08:59

A very interesting and convincing article about the circassians and the historic background.

Svar

Ole Stig Andersen

28. oktober 2010 • 20:27

The International Circassian Council har henvendt sig til Estlands parlament angående vinterolympiaden i Sochi 2014:

The International Circassian Council
47 State Street, Hackensack, New Jersey 07601.
Telephone: 201-615-3966
Email: iyoughar@gmail.com

Honored Members of the Estonian Parliament

In 2014, the Russian Black Sea resort of Sochi will host the Winter Olympics. Sochi and its surroundings is the homeland of Circassians.

The Circassian nation is one of the indigenous nations of the Caucasus. Due to the Russian Empire's policy of expansion in the Caucasus during the 18th and 19th centuries, Circassians lost more than 1.5 million lives. The Circassian nation continues to suffer till today as a consequence of these crimes and policies.

Circassia is a nation denied by genocide, having been deprived of its independence as a result of colonization, mass crime, mass deportation and genocide. Today, Circassia remains a victim of continuous genocide and a nation in exile.

With respect to the methods of the authorities of the Russian Federation are preparing for the Olympic Games in 2014 and the fact that it is taking place in the vicinity of the European Union, we are appealing to you and the European community. The question is not about the fate of the Circassian nation but also about political, social, humanitarian and ecological problem concerning entire Europe.

Firstly, the situation of human rights in the entire North Caucasian region has worsened dramatically during the past few years. Restricting freedom of speech and media has reached tragic proportions, occasionally resulting in physical liquidation of journalists and human rights activists.

Secondly, Olympic construction sites are built ignoring all environmental standards causing destruction of ecological balance, drastic deterioration of environmental conditions and irreversible consequences to local settlements. As a result, the settlements become uninhabitable and the economic activity of local populace basically impossible. The authority of the Russian Federation has not implemented any reasonable compensation mechanisms so far.

Moreover, abuses of both political and administrative authorities in the region have already exceeded endurance level of local citizens. Corruption, abuses and impunity of authorities have reached the dimensions where civilized existence of the local populace becomes doubtful.

The Circassian Diaspora worldwide, in cooperation with Circassians in homeland, cannot tolerate the situation and appeals to the International community to react and express disapproval and help. Olympic Games as a symbol of peace have become a tool in systematic war against a small nation.

Current situation requires forming timely and clear position based on European criteria. We are ready to provide you and the European community with relevant documents and information materials. We are also ready to participate as experts or witnesses in any relevant event organized in institutional formats of the European Parliament. We, the Circassian people, propose that the European Union initiate a fact-finding mission to the North Caucasus to report on current human rights, ecological and corruption abuses. Relevant reports of independent observers and experts must be available and made public.

Russian Federation as a strategic partner of the European Union have joined international conventions and signed cooperation agreement with the EU clearly stating commitments taken and it is self-explanatory for the member states to demand fulfilling of these commitments and criteria characteristic to civilized states.

Estonia's reputation as successful reform state and the member of the European Union and NATO, it's credibility and value-based policy allow us to hope that our appellation deserves comprehensive attention in the institutions, civil society and wider public of Estonia, and gives an impulse to interfere and involve friends and partners around the world to find solutions of resolving the current situation.

Tallinn, 28th of September

Iyad Youghar
Chairman

Signed

http://www.justicefornorthcaucasus.com/jfnc_message_boards/genocide_crime.php?entry_id=1288111297&title=the-letter-of-the-international-circassian-council-to-members-of-estonian-parliament

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.